

Guy Segers

Schaduwen

Jan Verachtert, Wannes Vingerhoets, Ludo Glorie en Luc Heyneman lezen de eerste versies van dit verhaal en deden waardevolle suggesties. Ik ben hen daar heel dankbaar voor.

Segers, Guy

*Schaduwen*

© 2017 Davidsfonds / WPG Uitgevers België nv, Rijnkaai 100/11A,  
B-2000 Antwerpen en Guy Segers

Gemaakt onder licentie van Davidsfonds. 'Davidsfonds' is het geregistreerde merk van Davidsfonds vzw, met maatschappelijke zetel te 3000 Leuven, Quinten Metsysplein 12.

[wpg.be/davidsfonds](http://wpg.be/davidsfonds)

[info@wpg.be](mailto:info@wpg.be)

Coverontwerp: Manu Veracx voor B.AD.be

Vormgeving en zetwerk: 5NUL8 Grafische Producties

Redactie: Griet Vandewalle

D/2017/0034/398

ISBN 978 90 5908 885 6

NUR 301

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd – op enige manier – zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

# I

Af en toe kraakte het ijs, zwaar en dof, als een hoop stenen die langzaam wordt geplet. Het geluid verplaatste zich van de ene oever naar de andere over een grote afstand, tot in de bocht naar Hoeke en Sluis. Alex Blaufeld stapte uit zijn auto en hing zijn jas om. Enkele schaatsers waren bezig met het sneeuwvrij maken van een parcours. Met een houten plank duwden ze de sneeuw naar de oever tot bij een wak waarin eenden peddelden. Een van hen gaf met gespreide armen de breedte van het ijsspoor aan. Alex liet zich langs berijpt oevergras naar beneden glijden en probeerde met één voet of het ijs voldoende weerstand bood. De schaatsers keken in zijn richting. Op dat moment verloor hij zijn evenwicht en ging zonder enig verweer onderuit. Het bevroren oeverriet kraakte onder zijn gewicht en een stel ganzen vloog luid kwakend uiteen. Een paar tellen lag hij op onbarmhartig hard ijs, hulpeloos en zich bewust van de grappige aanblik die hij bood, vlak bij een streep trippelpootjes van een of andere vogel in de sneeuw.

‘Alles in orde, meneer?’ Een rode wollen muts stond over hem gebogen. Het kwastje danste heen en weer.

Alex kroop overeind en klopte het ijs van zijn jas.

‘Het gaat wel, bedankt’, zei hij tegen de muts.

‘Niet van hier?’

‘Neen, uit Sankt Vith.’

‘De Oostkantons’, zei de muts en hij draaide zich in oostelijke richting. ‘Ik ga er elke winter langlaufen.’

‘Ach zo. Wat denk je, draagt het ijs?’

‘Vingers kruisen, meneer. Nog een paar nachten stevig vriezen en het parcours is perfect.’ Als bewijs hakte hij met de punt van zijn schaats een gat in het ijs, net zolang tot er water uit opborrelde. Alex zag dat hij noren droeg van uitstekend fabricaat en pas uit het vet.

‘Ik zoek een hotel voor vannacht.’

‘Er is veel gesloten rond deze tijd. Misschien in pension Monnikenrede in Hoeke, wat verderop.’

‘Monnikenrede, was dat geen havenstad?’

‘Een welvarende haven zelfs, met alles erop en eraan. Maar dan hebben we het over vijfhonderd jaar geleden.’ Hij keek om beurten vrolijk en ernstig en balanceerde even op zijn schaatsen. ‘Ik heb over Monnikenrede nog wel wat liggen in mijn zaak. Antiquariaat d’Oude Schole in Damme. Vraag er maar naar Hans Verstraete.’

‘d’Oude Schole’, probeerde Alex hem na te zeggen. ‘Ja, misschien kom ik straks weleens langs. Mijn naam is Blaufeld. Alex Blaufeld.’

Verstraete keek hem vanachter zijn hoge kraag fronsend aan. Toen trok hij zijn muts recht en haalde diep adem, als een drenkeling die net boven water komt.

‘U bent er altijd welkom, *Herr Blaufeld*.’

Er klonk geblaf van een vastgebonden hond aan de overkant.

Tussen de middag had Alex in Oostkerke geluncht in een brasserie met veel habitués. Met nieuwjaar nog binnen handbereik werd er onophoudelijk gezoend en werden er handen geschud. De mannen aan de toog hadden het over de koudegolf, de dikte van het ijs op de vaart en of er nu wel of niet een Zwinstedentocht kwam. Hun dialect was

even dik als het kanaalsijs en voor Alex moeilijk verstaanbaar. Hij vroeg zich af of hij er goed aan had gedaan naar hier te komen. Ruim drie uur rijden en met dit weer nog wel. Maar hij had er behoefte aan even alles achter zich te laten.

Een paar weken voor Kerstmis was zijn vader met hartklachten in het ziekenhuis opgenomen. Alex had dag en nacht bij hem gewaakt. Om de lange, donkere dagen door te komen, hadden ze samen naar betaaltelevisie gekeken, naar films uit de jaren veertig en vijftig die zijn vader ooit zelf in zijn bioscoop had gedraaid. Met zijn verwarde geest had zijn vader het voortdurend over Gert Fröbe, een van zijn lievelingsacteurs, en over een film waarin die de rol van een Duitse officier vertolkte. De namen van de andere acteurs schoten hem niet te binnen. Ach, dat geheugen. Alex wist dat het om Maximilian Schell ging en dat hij straks naar Nicole Berger zou vragen. Dat was niet ongewoon. In zijn bioscoopzaaltje in de Neugasse – in die tijd het enige in Sankt Vith – draaide Gunther Blaufeld bijna uitsluitend oude Duitse B-films, gedateerde en sentimentele zwart-witprenten waarnaar geen mens nog keek. Alex' moeder hield er jarenlang de foyer open. In de hoop dat zijn enige zoon de zaak zou voortzetten, had Gunther Blaufeld zijn avondse filmzaal nog een tijdje draaiende gehouden, tegen alle smaken en stromingen in. Maar Alex was Germaanse talen gaan studeren en daarna als journalist bij *Grenz Echo* begonnen. Een paar dagen voor nieuwjaar was zijn vader gestorven. Na de begrafenis en alle beslommingen wou Alex er een paar dagen tussenuit. Zo was hij in het Brugse Ommeland terechtgekomen, in het decor van *Ein Mädchen aus Flandern*, de film die zijn vader zo *ergreifend* vond. Hier, bij de vaart waren de Duitse officier Haller en het Vlaamse meisje Angeline verliefd geworden op elkaar, maar de Eerste

Wereldoorlog had hun plannen gedwarsboomd. De film had in Sankt Vith drie weken voor volle zalen gedraaid. Dat was in 1956. Alex had hem zelf niet gezien, maar er hing wel een mooie affiche in de foyer. Maximilian Schell als Duitse officier naast de bloedmooie Nicole Berger, met op de achtergrond de Damse Vaart, waar de film was opgenomen. *Flandern im Jahre 1914*.

Alex vermoedde dat zijn vader overeenkomsten zag met zijn eigen situatie als *Zwangsoldat* in het laatste trimester van 1944. Zijn divisie had toen slag geleverd met de Canadezen die knel zaten aan het Leopoldkanaal, ter hoogte van de kruising met de Damse Vaart. Een krankzinnige tijd was dat. Jonge mannen uit de Oostkantons, Belgisch grondgebied dus, moesten bij de opmars van Hitler, begin 1940, de Duitse vlag verdedigen en hun eigen landgenoten bestrijden, om na de capitulatie weer Belg te worden. Een afwijking in de geschiedenis waarbij een hele generatie jarenlang werd opgeofferd en misleid. Sindsdien had zijn vader geen voet meer op Duits grondgebied willen zetten, alhoewel de grens vlakbij was. Naar Vlaanderen was hij evenmin teruggekeerd. Tot diep in de jaren zestig werd al wie Duits sprak gewantwoord. Bij gebrek aan werk had Gunther Blaufeld zich toegelegd op zijn hobby van voor de oorlog. Aan de bovenloop van de Amblève bij Montenau was er ooit goudstof gedolven en er waren toen op beperkte schaal concessies verleend. Samen met een vriend was hij in Montenau naar die sites op zoek gegaan. Naar eigen zeggen waren ze daar op een goudader gestoten. Die vondst had hem in staat gesteld om in Sankt Vith een leegstaande opslagplaats te kopen, die hij tot bioscoop liet ombouwen. Voor een Ardense stad die op het einde van de oorlog met de grond was gelijkgesteld, was dat een ongekende luxe. Alex wist niet wat hij van dat

verhaal moest denken. Zelfs zijn moeder had haar twijfels en in de familie werd er duchtig om gelachen. Dat belette hem niet om als kleine jongen heel fier op zijn vader te zijn. Als er op school naar hem werd gevraagd, antwoordde Alex trots dat zijn vader als archeoloog en goudzoeker zijn brood verdiende, diep onder de heuvels een goudader had ontdekt en er onnoemelijk rijk mee was geworden. Het maakte een verpletterende indruk.

Alvorens naar Damme te rijden, wandelde Alex wat langs de vaart. Zijn aandacht werd getrokken door een zwaar ingeduffeld jong koppel op het ijs. De jongen probeerde al schaatsend zijn arm om de schouders van het meisje te leggen. Zij wiegde haar lichaam bevallig heen en weer, wat hem dan weer uit zijn evenwicht bracht. Prille winterliefde op begaanbaar water. Toen ze passeerden, zwaaiden ze naar hem. Mensen zijn vriendelijker bij vorst dan bij dooi, dacht Alex en hij wuifde hen na tot ze uit het gezicht waren.

Op de markt in Damme leidde een wegwijzer hem naar d'Oude Schole. Een witgeschilderd poortgebouw gaf toegang tot een speelplaats van geringe afmetingen, bestrooid met onbetreden sneeuw. Achteraan stond een bijgebouw dat als fietsenstalling dienstdeed en in het lokaal ernaast was het antiquariaat van Verstraete ondergebracht. Hoe *bookish* het er op het eerste gezicht ook uitzag, het bleef een klaslokaal met zijn typische geur, een paar ouderwetse hanglampen en een door houtworm aangevreten trede. Met dit verschil dat een negentiende-eeuwse globe aan een ketting tegen het plafond een zicht op de wereld bood. In afwachting van klandizie zat Verstraete bij het plaatijzeren houtkacheltje het *Brugsch Handelsblad* te lezen. Op een krukje naast hem stonden een thermos, een plastic bekertje en een volle asbak.

Zonder zijn wollen muts leek hij veel ouder en lang niet zo fris en sportief als vanmorgen.

Hij stak even zijn hand op, en daar bleef het bij.

Met het hoofd wat schuin ging Alex langs de boekenrekken en liet hij zijn ogen langs de boekentitels gaan. Veel streekgeschiedenis, veel oorlog, een mooie collectie biografieën en in een hoekkastje een vijftal edities van *Im Westen nichts Neues* van Remarque, een verhaal dat veel indruk op hem had gemaakt. Jaar na jaar had zijn vader de film voor de zesdejaars van het lyceum in Sankt Vith gedraaid. Heel wat stevigere kost dan *Ein Mädchen aus Flandern*.

‘U zoekt naar Monnikenrede, meneer Blaufeld?’ Verstraete gaf hem een verkleurd boekje met als titel *Parochieboek van Damme, met een schetsje van Houcke en Meunikenreede*.

Terwijl Alex het doorbladerde, vroeg hij zich af wanneer zijn fascinatie voor dat verzonken stadje begonnen was. Was het op de dag dat zijn vader hem het medaillon met het wapenschild had getoond, met daarop de afbeelding van een monnik aan boord van een zeilschip? Die vreemde combinatie gaf aan de oude nederzetting iets mythisch. Zijn vader kon er toen heel meeslepend over vertellen, alsof hij met zijn eigen ogen het laden en lossen van de vrachtschepen had gezien en de bedrijvigheid van de schippers die in dienst van Brugse kooplieden naar Engeland voeren. Monnikenrede was voor hem iets als het legendarische Tintagel van koning Arthur of de geheime stad Z diep in het Amazonewoud. In hoeverre was de werkelijkheid tegen zulke fantastieverhalen bestand?

‘Monnikenrede is compleet verdwenen, op enkele niveauverschillen in de polders na’, zei Verstraete op nuchtere toon. Hij stak een zelf gerolde sigaret op en plukte wat tabak van zijn lippen. ‘We doen er goed aan het verleden met rust te



laten, meneer Blaufeld, omdat het dikwijls mooier wordt voorgesteld dan het in werkelijkheid was. Sommige plaatsen mag je niet te dicht benaderen, zeker niet als ze het decor vormen voor verhalen en legenden. Misschien moeten we de verhalen over Monnikenrede met een korrel zout nemen, en was het niet meer dan een onaanzienlijk gehucht van Oostkerke, waar af en toe een vrachtschip aanmeerde.’

Uit een oude buffetkast haalde hij een doos met foto’s en prentbriefkaarten. ‘Ik heb hier nog enkele spullen over Oostkerke, als het u interesseert.’

Het ging om vooroorlogse opnames van het polderdorp met de kerk, het kasteel en de pastorie. Alex liet ze vluchtig door zijn vingers gaan tot hij de laatste foto zag. Het was een opname van de gedynamiteerde kerktoren van Oostkerke. Vier soldaten in getailleerde overjassen poseren met schop en houweel bij een nog overeind gebleven stuk muur. Op de grond ligt een fiets. Een van hen met een hond aan een leiband. Alex herkende zijn vader. Geen twijfel mogelijk. Hij draaide de foto om. ‘22 oktober 1944’ stond er in potlood geschreven. Hij kon niet vermijden dat zijn stem een beetje beefde toen hij vroeg waar die foto’s vandaan kwamen.

‘Waarschijnlijk uit een of andere inboedel. Er zit van alles tussen. Die toren, ja, dat was een smerige streek van de boches. Ook een groot deel van het kerkinterieur ging verloren. En te bedenken dat ze dat bij hun aftocht hebben gedaan. Voor die smerlappen was dat een heldendaad, die op de foto moest.’ Hij zoog aan zijn sigaret en liet de rook in wolkjes langs zijn neus ontsnappen.

‘Die laatste foto wil ik er graag bij’, zei Alex.

‘Die krijgt u er zo bij. Aan dat crapuul moet ik geen frank verdienen. En neem deze brochure ook maar mee; dan kunt u lezen hoe de mensen hier hebben afgezien.’ *De Slag aan*

't *Molentje* was de titel. Verstraete nam een zakje om alles in op te bergen.

Bij het buitengaan vroeg hij Alex of hij al een hotel had gevonden, want met dit weer naar Sankt Vith rijden was om moeilijkheden vragen. Toen Alex ontkende, tikte hij op zijn gsm een nummer in. 'Bij Van de Castele is er nog plaats. Pension Monnikenrede. Eenvoudig maar *pico bello*. Gerard heeft met mij nog op school gezeten.'

Met het adres voor zich op het dashboard reed Alex over de markt van Damme en sloeg hij voor de brug rechtsaf in de richting van Oostkerke en Hoeke. Het was rond vier uur en het begon al donker te worden. Hij schoof *Die Winterreise* van Schubert in de cd-houder. Boven de weilanden dreven zilverkleurige mistlagen die het silhouet van de middeleeuwse kerktoren en de huizen errond langzaam aan het zicht onttrokken. Hij stak zijn mistlampen aan en trachtte zich niet door Schubert te laten afleiden, maar zijn aandacht te richten op de witte streep in het midden van de asfaltweg. Nu naar huis rijden zou inderdaad pure waaghalzerij zijn. Maar zijn bezoek aan Verstraete had hem ontstemd. Had het met de foto te maken en met het oordeel dat Verstraete had geveld? Waarom had zijn vader daarover nooit iets gezegd? Uit schaamte of om zijn prestige niet te verliezen? Gunther Blaufeld had zich nochtans uitvoerig gedocumenteerd over die oorlogsjaren in Vlaanderen. Naast fotoboeken bewaarde hij ook compagniewimpels, rantsoenbonnen, vergunningen, officiële brieven, medailles en zelfs een tot op de draad versleten *splittertarn*. Alex vond vooral de fotoalbums intrigerend. Als kind had hij veel ontzag voor zijn fotogenieke vader die te paard langs de vloedlijn op het strand van Heist draafde of mee in formatie stond voor de Lakenhalle in Brugge.

Hij kwam bij de kruising van de vaart met het Leopoldkanaal. In het licht van zijn koplampen las hij de straatnaam ‘Monnikenredestraat’. Het was een asfaltweg langs besneeuwd akkerland, knotwilgen, stallingen en bietenhoppen onder zwart landbouwplastic. In 1944 was hier de frontlinie. Hier werd op leven en dood gevochten, compagnie tegen compagnie. In gedachten zag hij officier Gunther Blaufeld op de besneeuwde weg marcheren. Alex vroeg zich af of hij net als zijn vader gehandeld zou hebben. Daadkrachtig vechten aan de zijde van de Duitsers, op eigen geboortegrond en tegen beter weten in. Een alternatief was er niet, tenzij de dood met de kogel. Maar tijdens de aftocht een historische dorpskerk dynamiteren was een vuile streek van een detachement op de vlucht. Dat zijn vader daarbij betrokken was, viel moeilijk te aanvaarden. Had hij dat niet aan Verstraete moeten duidelijk maken? Hij stopte even en draaide zijn raam een slag naar beneden. De geur van silo’s en dierlijk afval kwam hem tegemoet. Wat verderop zag hij een boerderij waar in de stallen licht brandde. Het geluid van een startende motor weerklonk, gevolgd door hondengeblaf. Het volgende ogenblik zocht een gele lichtkegel zijn weg over de vlakte. Het voertuig kwam met hoge snelheid op hem af. Instinctief schakelde Alex in achteruit. Zijn wagen schoot krakend over de wegberm, gevolgd door een doffe dreun. In een flits zag hij een motorrijder passeren, recht op de pedalen, als een circusartiest die aan een riskant maneuver begon. Onthutst legde Alex de motor stil en ging hij in de koffer op zoek naar een zaklamp. Op de bumper zaten wat krassen.

‘Heb jij geen ogen in je kop?’ Zijn zaklamp bescheen het silhouet van een meisje dat uit de berm omhoogkroop. De voering van haar wollen jas zat vast tussen de spaken van

haar fietswiel. Ze draaide het wiel net zo ver terug tot de jas weer loskwam. Hij was vuil en aan de mouw gescheurd. Ze ging een paar meter van hem af staan en nam hem zwijgend op, als een kat met een gekromde rug. Ze was mager, had donker krulhaar en grijze ogen en droeg een wijnrode trui die hoog om haar hals sloot en een modieuze bril. Hoe zou ze eruitzien als ze lachte?

‘Ik wist niet dat je achter mij aan kwam gereden’, zei Alex verontschuldigend.

‘Zeker niet van de streek? Duits?’

De maan weerkaatste in de glazen van haar bril. Geen onnozel besje, dacht Alex.

‘Ik reed niet gevaarlijk. Ik moest uitwijken voor die zot op zijn motor. Als iemand gevaarlijk reed, was hij het wel. Weet je wie hij was?’

‘Duits dus?’

‘Ik vroeg of je hem kent, die zot van daarnet.’

‘Ik ken hem niet, nee.’

‘Hij kwam van die boerderij daar.’

Ze stond er als verdoofd bij. Alex wou weg en gaf haar zijn naamkaartje. ‘Voor het geval dat er onkosten zijn’, zei hij naar haar jas wijzend. Ze duwde de bril beter op haar neus, keek hem met een schuine blik aan en stapte op haar fiets. Het spatbord van haar achterwiel hing los en kletterde tegen de fietsband, wat haar aftocht een ongewild komisch effect gaf.

Alex nam eerst de tijd om zijn ergernis in de berm weg te plassen en reed dan verder tot in Oostkerke.

Het dorpsplein was verlaten. Een sneeuwpop hield zich tegen de kerkhofmuur overeind. Het opschrift ‘t Oud Gemeentehuis’ was nog net leesbaar op de gevel van een burgerhuis dat ooit witgepleisterd was, maar nu groene

vegen van een of ander lek vertoonde. De fiets van het meisje stond tegen de zijgevel. Daar woonde die meid dus.

Hij stapte uit de auto. Zijn lage schoenen zakten weg in prut van sneeuw en ijs. Toch voelde het hier minder koud aan, alsof de koude door de grote stilte werd weggeduwd. Hij kwam bij een laag gebouw met ramen van ondoorzichtig glas waarop kindertekeningen kleefden. De dorpschool. De kale kerstboom die voor de poort lag, maakte alles nog meer verlaten. Ook de nabijheid van het kerkhof was benauwend. Uit zijn binnenzak haalde hij de foto van Verstraete. Was het toeval dat hij intuïtief naar dezelfde plaats was gestapt? Met zijn rug naar de façade van het schooltje gekeerd zocht hij het exacte frame van die dag in oktober 1944: de kerkhofmuur, de soldaten tussen het puin, Gunther Blaufeld met een hond aan de leiband. Officier Gunther Blaufeld. Een foute held uit een oud fotoalbum. Hoe fout kan een held zijn? Helden wisselden in die jaren gemakkelijk van uniform. Hun standbeelden werden even vlug opgericht als neergehaald. Alex voelde smeltwater door zijn kousen heen dringen. Wie hem daar verkleumd zag staan, hield hem zeker voor een inbreker die zijn doelwit verkende. Maar er was geen mens in de buurt.

Pension Monnikenrede langs de Damse Vaart hoorde bij een café met dezelfde naam. Toen Alex er aankwam, was het gesloten. Hij had net zolang geclaxonneerd tot de eigenaar Van de Castele bij het bovenraam was verschenen en hem de sleutel van het bijgebouw had toegeworpen. Hij had nog geroepen dat er voor tien uur moest worden ontbeten en dat hij geen kredietkaarten aanvaardde. De kamer bleek een slecht verwarmde mansarde met gevaarlijk schuine wanden, naast een berghok met plastic tuinstoelen

en parasols. Hij kon niet slapen en was dan maar beginnen lezen in *De Slag aan 't Molentje* van Verstraete. Het ging om een wijk van Moerkerke, ten noorden van het Leopold- en Schipdonkkanaal, waar in september 1944 de geallieerden in hun opmars tot stilstand werden gebracht. Zijn vader had het meer dan eens gehad over de zware confrontaties met Canadese infanteriesoldaten daar. Het Canadese plan bestond erin 's nachts een stalen brug over de kanalen aan te leggen zodat de geallieerde tanks tot Breskens en later tot in Antwerpen konden doorstoten. Maar dat lukte niet, want door aanhoudend artillerievuur van de Duitse verdediging en zelfs lijf-aan-lijfgevechten moesten de Canadezen zich terugtrekken. De tol was zwaar, met veel slachtoffers zowel aan Duitse als aan Canadese zijde, maar ook de burgers kregen het in die nacht van 13 op 14 september zwaar te verduren. De foto in Oostkerke dateerde van 22 oktober 1944. De eenheid van zijn vader had dus langer dan een maand weerstand geboden. Alex nam zich voor om in de voormiddag tot daar te rijden.

Om negen uur zat Alex aan de ontbijttafel. Hij was de enige gast. Het ontbijt overtrof zijn verwachtingen met een gekookt eitje, geroosterd brood, marmelade, fruit en een grote kan koffie. Van de Castele was bij hem aan tafel komen zitten en had twee glazen cognac aangeboden: voor bij de koffie en om de winter door te komen. Daarbij had hij zijn armen omhooggestoken met de bewering dat het weerbericht eerder gokte op dooi dan op vriesweer, en dat we hier de invloed van de zee toch niet mochten onderschatten enzovoort.

Die morgen was Alex naar een andere kamer verhuisd, warmer en met uitzicht op de besneeuwde polders en de vaart. Onder de brug van de Damse Vaart zag hij gemeentearbeiders bezig met het uitzetten van dranghekken op

plekken bros en donker ijs, want er werd op dit vroege uur al duchtig geschaatst. Sommigen in dure outfit en met te nauwe schaatsen, anderen zwierig en zonder enige vorm van stramheid.

‘Prima kwaliteit’, hoorde hij iemand roepen. Hij luisterde naar het rasperige geluid van afremmende schaatsen en hoorde een waterhoentje luid kwakend op de vlucht slaan. Onder hem, tussen het manshoge riet, herkende hij de rode wollen muts van antiquaar Verstraete. Hij stond voorovergebogen, met de handen steun zoekend op zijn knieën en met een glazige blik vol tevredenheid. Hij maakte een uitnodigend gebaar naar Alex, iets als ‘je weet niet wat je mist’. Hij trok zijn jas aan en ging tot bij Verstraete.

‘Geen zin om mee te schaatsen, meneer Blaufeld?’ riep Verstraete al van ver.

‘Het zou de eerste keer zijn.’

‘Dan is het hoog tijd. De vaart vriest niet elk jaar dicht.’

Maar Alex wou naar Moerkerke, naar ’t Molentje.

Terwijl ze in gesprek waren, weerklonk op de oever het geronk van een passerende motorfiets. De motard had een leren pak aan. Achterop zat een meisje met haar armen om hem heen geslagen. Een ogenblik kruiste haar blik die van Alex. Ze schrok en keerde haar hoofd van hem weg.

‘Die meid van gisteravond!’ riep Alex tegen Verstraete.

Maar die was met een grote uithaal naar het midden van de vaart geschaatst, twee loodrechte groeven achter zich latend.

Er viel lichte sneeuw, die na een tijdje in sneeuwregen overging.

Bij de kerk van Moerkerke hield Alex even halt. Hij bleef besluiteloos achter het stuur zitten. Had hij daarstraks achter die motard en die onbeschofte meid met haar rode

rolkraagje aan moeten rijden? Hij reed tot aan de brug over het Leopoldkanaal, tot bij de locatie waarover Verstraete had gesproken. In de sneeuw viel het bakstenen muurtje met de gedenksteen amper op: ‘Ter herinnering aan de slag bij ’t Molentje op 13-14 september 1944.’ Een troosteloos bloemstuk met een vergaan lint stak boven de sneeuw uit. Plots werd hij iemand gewaar. Een groene oliejas vergezeld van een teerachtige geur boog zich naar hem toe.

‘Het is maar dat ge ’t weet dat uw lichten nog branden, meneer.’

Onder een glimmende pet verscheen het gezicht van een bejaarde man. Zijn broekspijpen had hij in zijn kousen gestopt.

‘Aha’, zei Alex om maar iets te zeggen.

Nadat Alex de lichten had gedooft, tikte de man met zijn wandelstok tegen de gedenksteen.

‘Ge weet toch waarom die steen hier staat, meneer?’

Zonder een reactie af te wachten, begon hij aan zijn verhaal over het Canadese Algonquinregiment dat in september 1944 een doortocht had geforceerd, ten koste van veel doden en gekwetsten. En dat mag niet worden vergeten, zei hij nog, maar de meeste toeristen hebben er geen oog voor. Met zijn stok pulkte hij de ruiker en het lint uit de sneeuw los. Hij was toen zelf twaalf jaar, vertelde hij verder, en op een dag had hij de Duitse generaal Eberding in een gepantserde wagen langs het Leopoldkanaal zien rijden, toen die de bunkers kwam inspecteren. Zijn oudste broer zat in het verzet en had mee de communicatiekabels gesaboteerd, de seinapparatuur bediend en de posities doorgegeven.

‘Kunt ge geloven dat ze hier in de streek tegenover twaalfduizend Duitsers stonden?’

‘Zeventienduizend’, zei Alex kortweg. ‘De 64ste infan-



teriedivisie onder generaal-majoor Knut Eberding telde zeventienduizend soldaten.’

De man wou iets zeggen, maar het bleef stil.

‘Mijn vader maakte er deel van uit’, ging Alex voort zonder hem aan te kijken. ‘De 64ste divisie was een onderdeel van Obercommando 15. Hun opdracht bestond erin West-Zeeuws-Vlaanderen te verdedigen.’

De man voelde zich wat ongemakkelijk en begon aan het lint te frutselen. Zijn blik ging even naar de nummerplaat van de wagen en de sticker met DG erop. ‘Ook de Duitse slachtoffers worden hier herdacht, meneer. Die jongens deden ook maar wat van hen gevraagd werd.’

Alex had de neiging zijn hand om de schouders van de man te leggen. Zijn pet leek plots een paar maten te groot voor hem. Aan de andere kant van de vaart zag Alex een motard stilstaan. Het meisje achterop hield zich achter zijn rug verborgen. Met de motor nog draaiend keerde de motard zich naar Alex, maakte een foto en reed door.

‘Ziet ge dat nu, meneer. Ze doen zelfs geen moeite om de gedenksteen van dichtbij te komen fotograferen.’ Alex gaf de man een hand en stapte naar zijn auto. De gedachte dat iemand in zijn leven probeerde binnen te dringen, maakte hem argwanend.

*Leen*

*Mijn hand erop dat hij het was. Alex Blaufeld uit Sankt Vith. Zo staat het toch op zijn visitekaartje. Volgens Verstraete ging het om de zoon. Hij vond dat zij op elkaar leken, ma en die Blaufeld. Ik heb het haar nog niet verteld. Ze zou geen oog meer dichtdoen. Hoe dom van Teun om die vent klem te rijden, want wat zeg je op*

zo'n moment? Dat mijn familie op een schandalige manier werd behandeld, door zijn eigen vader nog wel, en dat die geschiedenis al drie generaties lang als een molensteen om onze nek hangt? Hoe zei Verstraete het ook alweer? Als een gezwel dat onderhuids woekert. Zoiets. Hij zal dat wel uit een of ander boek hebben, maar zo voelt het wel aan. Jarenlang moest erover gezwegen worden. Ma was er bijna zot van geworden. En mijn pa had al genoeg om zijn oren in de keuken van De Siphon. Na de dood van bobonne en van mijn pa een maand later had ik het te horen gekregen. Ik had naar ma geluisterd, maar niets geantwoord. Geen vragen gesteld. Dat vond zij maar goed ook. Ze was opgelucht dat het van haar hart was. Haar dochter moest dat van niemand anders te horen krijgen, zei ze.

**A**lex Blaufeld probeerde te wennen aan zijn solitaire bestaan in het veel te grote huis in de Rodter Strasse. Het dateerde van het begin van de jaren vijftig en was ontworpen volgens een bouwstijl die geen keuze tussen verleden en heden kon maken. Toch was hij eraan gehecht, vooral aan de tuin met de boomgaard, die begrensd werd door een oud ruiterspad dat over de heuvels tot in het naburige dorp Rodt liep. Een tijdlang had hij overwogen om het samen met het gedateerde bioscoopzaaltje in de Neugasse van de hand te doen. Er waren twee geïnteresseerden: een supermarkt en een nabijgelegen bank. Om de vraagprijs op te drijven, liet hij de zaak nog even op zijn beloop. Twee keer per week kwam Germaine om de kamers op orde te houden en te koken. Zo had hij zelf wat tijd om de volgestouwde kelder op te ruimen. Hij bracht er hele avonden in door, gebogen over facturen en bestelbonnen, oude filmaffiches en op karton gekleefde foto's van filmsterren uit de jaren vijftig, zoals Curd Jurgens, Heinz Ruhmann, Maria Schell en Ruth Leuwerik. Of hij doorbladerde plakboeken met chromo's van Richard Tauber, Mario Lanza en Annelies Rothenberger, die zijn vader jarenlang op bijna maniakale wijze had verzameld.

Hij was op een artikelenreeks uit 1987 gestoten waarin *Zwangsoldaten* getuigen over hun jaren bij de Wehrmacht. De reeks had destijds veel reacties losgemaakt, niet alleen bij lezers